

ATATÜRK'ÜN 100. DOĞUM YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE

İsmet GİRİTLİ (*)

I

UNESCO Genel Konferansının 27 Kasım 1978 UNESCO Yürütme Kurulunun ise 17 Ekim 1979 Tarihli Kararları ile ve Atatürk'ün gelecek kuşaklar için örnek bir üstün kişi, eylemi; her zaman barış, uluslararası anlayış ve insan haklarına saygı yönünden gerçekleşen bir devlet kurucusu, sömürgecilik ve emperyalizme karşı açılan savaşların ilk lideri ve olağanüstü bir devrimci olduğu gerekçesi ile doğumunun 100. yıldönümü olan 1981'de anılmasına ve kişiliği ile eserini belirtmek amacı ile 1980 İlk Baharında Türkiye'de bir hazırlık 1981'de de Paris'te Uluslararası bir "Atatürk Simpozyumu" na karar vermesi çok önemli bir olaydır.

Nitekim Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü uluslararası simpozumunu hazırlamak amacı ile öngörülen 1980 Türkiye İlhbahar Toplantısı Kültür Bakanlığının önyak olması ile ve UNESCO ile işbirliği yapılarak 9-11 Haziran 1980 tarihleri arasında Ankara'da tertiplenmiştir.

9 Haziran 1980'de Hacettepe Üniversitesi Salonlarında bu toplantıya UNESCO Genel Müdürü Senegalli Amadou Mahtar Bow ve Fransa, ABD, Federal Almanya, Senegal, Hindistan, Sovyetler Birliği, Arjantin ve Mısır'dan çeşitli bilim ve fikir adamları katılmış ve ayrıca bu "Hazırlık Toplantısında Türk Bilim adamları ile UNESCO Millî Komisyonu mensupları da yer almıştır.

(*) Prof. Dr. İsmet Giritli, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesidir.

Bu satırlar yazarının da “Kemalizmin siyasal ideolojiler arasındaki yeri nedir?” adlı tebliği ile katıldığı bu “Atatürk Hazırlık Kolloquyumu Başkanlığına Paris Üniversitesi Anayasa Hukuku Profesörü Jacques Robert seçilmiş ve Dışişleri Bakanlığı Konferans Salonunda devam eden toplantılarda evvelâ tebliğler okunarak tartışılmış daha sonra da 1981 Paris Simpozyumunun konusunun tespiti ile ilgili genel görüşme açılarak alınan sonuçlar 1981 Simpozyumuna hazırlık olarak UNESCO’ya sunulmak üzere rapor halinde saptanmıştır.

Bu raporda dört temel konunun Atatürk’ün 100. Doğum Yıldönümünü Paris Uluslararası Sempozyumuna tavsiye edildiğini görüyoruz. Bu konular sırası ile şöyle özetlenebilir: 1 — Ulusal Bağımsızlık ve Sömürgeciliğe karşı savaş lideri olarak Atatürk 2 - Dünya Barışının hizmetkârı olarak Atatürk 3 - Türkiye’de Modernleşmenin Demokratik niteliği ve 4 - Atatürk’ün (Manevi Mirası ve özellikle (Rasyonalizm - Akılcılık)”).

Ankara’da yapılan toplantıya katılanlar arasında özellikle Arjantin’in eski Ankara Büyükelçisi George G. Blanco Villalta dikkatleri üzerine çekmeğe muvaffak oldu. Bunun nedeni, şimdi emekli olan Büyükelçi Blanco Villatta’nın, ilk defa henüz 20 yaşlarında iken Aralık 1930’da İstanbul Arjantin Başkonsolosu olan babasının refakatinde Türkiyeye gelmesi, birkaç yıl sonra da bizzat kendisinin evvelâ Konsolos yardımcısı sonra da Başkonsolos olarak İstanbul’a tayin edilmesidir.

Türkiye’de geçirdiği yıllar esnasında Türk milletini yakından tanımak ve Türk tarihini tetkik etmek fırsatını bulan Blanco Villatta, çeşitli vesilelerle büyük Atatürk’ü tanımak olanağını bulmuş ve Kemalist Hareket ve Devrimi de yakından tetkik etmiştir.

Nitekim daha sonraki yıllarda ve 1936 dan başlayarak Büyükelçinin Türkiye’nin tarihi sanat hayatı ve edebiyatı üzerinde çeşitli konferanslar verdiğini ve Güney Amerika basınında Türkiye ve Mustafa Kemal Atatürk konusunda birçok makaleler yayınladığını görüyoruz.

Blanco Villatta’nın Türkiye üzerine yazdığı ve 1936 yılında yayınlanarak ilk kitabı “El Pueblo Turco - Türk milleti” adını taşımakta ve bu kitapta ilk defa olarak İspanyolca dilinde Mustafa Kemal Atatürk’ün bir biyografisi yer almaktadır.

Kitabın yazarının açık ifadesine göre eserine Atatürk Biyografisini dercetmesinin birinci nedeni "Atatürk Gerçeği" ni Latin Amerika milletlerine tanıtmak ikinci ve fakat asıl önemli amaç Armstrong tarafından yazılan ve 1933 de Paris'te Fransızca tercümesi de yayınlanan ve Atatürk'e birçok hücum ve iftiralarda bulunan maksatlı "Bozkurt - Grey Wolf" adlı kitaptaki yalan beyan ve yakıştırmaları cevaplandırmaktır.

Arjantin'in eski Ankara Büyükelçisi Blanco Villalta, Atatürk Hazırlık Simpozyumunda sunduğu tebliğde, Yüzbaşı H.C. Armstrong'un müttefiklerin Birinci Dünya Savaşından sonra İstanbul'u işgalleri esnasında, Britanya İrlandasında subay olarak görev yaptığını ve Mustafa Kemal Çanakkale'den başlayarak Britanyalıları ve müttefikleri yendiği ve Türkiye'den kovduğu için kendisinin gururunu tatmin etmek için Mustafa Kemal'e on yıl kadar sonra yayınladığı "Kemal Atatürk - Bozkurt adlı kitabında adeta kin ve düşmanlık kustuğunu yazmaktadır.

Büyükelçinin Türkiye üzerine yazdığı birkaç eserden sonra esas Atatürk biyografisini Atatürk'ün hayattan ayrıldığı 1938 yılının sonlarında bitirdiğini ve 550 sahifelik kitap halinde 1939 yılının başında yayınlanan bu kitabın Atatürk'ün ölümünden sonra yazılmış ilk biyografik eser niteliğini taşıdığını görüyoruz.

Oysa, yakın zamana kadar Atatürk üzerine Atatürk'ün ölümünden sonra bir yabancının yazdığı ilk Atatürk biyografisinin 1964'de yayınlanan Lord Kinros'un "Atatürk — Bir Milletın Yeniden Doğuşu" adlı kitap olduğu zannedilmekteydi.

1939'daki ilk bası kısa zamanda tükenmiş ve derhal kitabın ikinci basısı yayınlanmıştır. 1945'de üçüncü 1966'da dördüncü ve bugünlerde beşinci basısı hazırlanan bu eserin, yerinde bir hareketle Türk Tarih Kurumu tarafından 1979'da İspanyolcadan İngilizceye tercüme edilerek, yayımlandığını görüyoruz.

Latin Amerika Basınında birçok olumlu yazıların çıkmasına neden olan bu kitabın Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü dolayısıyla yapılacak çalışma ve törenlerde Latin Amerika Ülkeleri bakımından çok faydalı bir temel eser oluşturduğuna şüphe yoktur.

Bu bakımdan emekli Büyükelçinin Ankarayı son ziyareti esnasında Kadirşinas Kemalist Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendisine bir şilt vermesi çok yerinde bir hareket olmuştur.

II

Aylardan beri, siyasi partilerimizin itişip kakışmaları arasında diğer birçok tasarılar arasında bekletilen "Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı'nın Kutlanması ve Atatürk Kültür Merkezi Kurulması" hakkındaki Kanun Tasarısı, 12 Eylül 1980 Harekâtı üzerine Yasama görevini de yüklenen Milli Güvenlik Konseyi tarafından çok yerinde ve köklü değişiklikler yapılarak ve sadece bir toplantıda kanunlaşmış bulunuyor.

23 Eylül 1980'de 2302 sayılı kanun olarak kanunlaşmış bulunan Tasarının 26 Eylül 1983 tarihli Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdiğini görüyoruz.

"Atatürk'ün Doğumunun 100. yılının Kutlanması ve Atatürk Kültür Merkezi Kurulması" hakkındaki 2302 sayılı kanunun amacı; Cumhuriyetimizin Kurucusu Atatürk'ün Doğumunun 100. yılı dolayısıyla Türk Devriminin, Türk ve insanlık tarihi içindeki yerini ve önemini, büyüklüğünü, bütünleştiriciliğini, milliyetçiliğini, laiklik ve eğitim anlayışını, Atatürk'ün Milli Bağımsızlık Hareketlerindeki öncülüğünü, dünya görüşünü, insanlık anlayış ve barışçılığını, devlet adamları niteliklerini belirtmek, yaymak ve yaşatmaktır.

Bu amacı gerçekleştirmek için: A - Atatürk'ün Doğumunun 100. yılı olan 1981, "Atatürk Yılı" olarak kutlanacak; bu maksatla yurt içinde ve dışında, çeşitli toplantılar, yarışmalar, törenler düzenlenip, düzenlenmesi teşvik edilecek ve desteklenecektir. B - Atatürkçü anlayışı ve davranışı her türlü yayın, yayım, kültür, sanat, eğitim araçları ile ve çalışmaları ile tanıtmak, benimsetmek için yardımcı oluncak C — Atatürkçü anlayıştan ve davranıştan hareketle, Milli Birlik, beraberlik ve bütünlük duygusunu, düşüncesini ve şuurunu geliştirici, birleştirici, toplayıcı ve kaynaştırıcı Türk Milliyetçiliğini güçlendirecek çalışmalar yapılacaktır, D— Atatürk'le ilgili her türlü yayın, yayım, inceleme, araştırma ve çalışma yapan resmî ve özel kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanacaktır. E — Atatürk'ün anısına armağan olmak üzere ve Cumhuriyetin sembolü olarak, 1981 yılında Ankara'da temeli atılacak olan Atatürk Kültür Merkezi kurulacaktır.

Kanunun 4. maddesi bu kanunda öngörülen amaca ulaşmak için, hedefleri tespit etmek ve kanunun 5. maddesinde yer alan kutlama

Koordinasyon Kurulunun hazırlayacağı plan ve program tasarılarını onaylamak ve çalışmalarının genel gözetimini yapmak üzere, Devlet Başkanı nezdinde bir Milli Komite kurmuş, Devlet Başkanı toplantıya katılmadığı takdirde Başbakanın Milli Komite Başkanlığı görevini yürüteceğini belirtmiştir.

Milli Komite: Başbakan, Genelkurmay Başkanı veya Genelkurmay İkinci Başkanı, Milli Savunma Bakanı, Milli Eğitim Bakanı, Kültür Bakanı, Türk Tarih Kurumu Başkanı ile Başbakanın teklif edeceği ve Devlet Başkanının onaylayacağı en fazla 8 uzman veya Danışman üyeden oluşmaktadır.

2302 sayılı Kanun Milli Komitenin onayladığı plan ve programları uygulamak, uygulamayı denetlemek, çalışmalarda koordinasyon ve işbirliği sağlamak üzere merkezde Başbakanın veya uygun göreceği bir bakanın başkanlığında bir "Kutlama Koordinasyon Kurulu" kurmakta ve bu kurulan Devlet Planlama Teşkilâtı, Milli Savunma, İçişleri Bakanlıkları Müsteşarları ile Dışişleri Genel Sekreteri ve Maliye, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlıkları Müsteşarlarından oluşacağını, ayrıca Kutlama Koordinasyon Kuruluna bağlı olarak kutlama faaliyetlerinin konularına göre çeşitli çalışma komisyonları kurulabileceğini ifade etmektedir.

Kanunun 6. maddesine göre; illerde valilerin, ilçelerde kaymakamların ve yabancı ülkelerdeki temsilcilerin başkanlıklarında Kutlama Komiteleri kurulacak, bunların kuruluş ve çalışma usulleri kutlama Koordinasyon Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenecektir.

Kanunun 7. maddesi kamu kuruluşlarının katkısını düzenlemekte, genel ve katma bütçeli idarelerle, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu kurumlarının ülke düzeyinde kutlama faaliyetleri için Kutlama Koordinasyon Kurulunun, Belediyelerin ise, Kutlama Komitelerinin iznini alarak, kutlama törenlerini düzenleyebileceklerini, yayım yapabileceklerini ve Atatürk adına anıt niteliğinde eser inşa edebileceklerini ifade etmektedir.

Yine kanuna göre, kanunun amacını gerçekleştirmek için kanunun 2. maddesinde yazılı görev giderlerini karşılamak üzere Kutlama Koordinasyon Kurulu emrinde bir fon oluşturulacak, Atatürk Kültür Merkezinin etüd ve proje giderlerini de karşılayacak olan bu fonun

kaynakları Genel Bütçeye konacak ödenekler ve gerçek kişiler ile özel hukuk ve kamu hukuku tüzel kişilerince yapılacak her türlü bağışlar ve diğer gelirlerden oluşturulacak, fona yapılacak bağış ve yardımlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi uygulamasında gider kabul edilecek, fon en geç 1982 Mali Yılı sonuna kadar tasfiye olunacak ve fon bakiyesi Atatürk Kültür Merkezi yapımında kullanılmak üzere, genel bütçeye ödenek kaydolunacaktır.

Görülüyor ki kanun, İktisadi Devlet Kuruluşları dışındaki tüm bankaları, özel kuruluş ve dernekleri, "Atatürk Yılı"nı kendi takdir ve imkanlarına göre, en iyi şekilde kutlamak için serbest bırakmakta, kamu kuruluşlarının kutlama programlarını uygulamaları için Kutlama Koordinasyon Kurulunun iznini almalarını ve her türlü harcamaları kendi bütçelerinden karışılmalarını öngörmekte ve ayrıca Kutlama Koordinasyon Kurulunun ve ilerde kutlama komitelerinin kararlarının yerine getirilmesi için, gerekli personel ile araç ve gereçleri belirlenecek görevlere tahsis etmelerini istemektedir.

Dileğimiz; kanunun yukarıda özetlediğimiz hedef ve amaca varılmasıdır.

III

UNESCO Genel Konferansı ile Yönetim Kurulunun, Atatürk'ün 100 Doğum Yıldönümü ile ilgili olarak verdiği 27 Kasım 1978 ve 17 Ekim 1979 tarihli kararların çıkmasından ve duyurulmasından bu kadar süre geçtikten sonra ve Atatürk'ün 100. yıldönümü kutlama programı, Sayın Devlet Başkanı Evren tarafından 5 Ocak 1981'de resmen açılmış olduğu halde, bazı kişi ve çevrelerin UNESCO'nun 1981 Yılı'nı Atatürk Yılı olarak kabul ettiği haberlerinin doğru olmadığı görüşünü, hem sözle hemde yayın ile yaymaya çabaladıklarını görüyoruz.

Ciddi ve öteden beri Atatürkçü bir çizgi izleyen bir gazetemizin 30 Kasım 1980 tarihli sayısında çıkan "Atatürk Yılı" başlıklı şu yazıyı birlikte okuyalım:

"...Bir zamanlar gazetelerde haberler çıkmıştı. UNESCO 1981 yılını tüm dünyada Atatürk yılı olarak ilan etti" denilmişti. Hepimiz böyle biliyorduk. "Yetkililer de böyle biliyordu. Hem yetkililer, hem

de bizler daha yakında bu haberlerin doğru olmadığını, gerçekte ilgisi olmadığını anladık.

Evet, UNESCO'ya 1981 Yılı'nın Atatürk Yılı olması için bir öneri götürülmüştü. Evet bu öneri, UNESCO'nun yetkili kurulunda görüşülmüştü. Ama pratik nedenlerle, bu öneriyi yerinde bulmamıştı.

Gerekçesi de şuydu: "Şimdi 1981'i Atatürk Yılı ilan edersek, başka ülkelerde kendilerinin sahip oldukları büyük adamlar için, yıl düzenlenmesini isteyebilirler. Bunun altından kalkamayız."

Yalnız UNESCO şunu yapmıştı: Tüm ülkelerin Milli Komitelerine yazı yazıp, Atatürk'ün 100. doğum yıldönümünü anımsatıp, isterlerse kendi çaplarında anma törenleri düzenlemeleri için telkinde bulunmuştu.

Hiçbir pozitif belgeye dayanmayan ve tamamen bir "Dedi-kodu" ürünü olduğu anlaşılan bu yazıyı neresinden düzeltelim?

İmzasız yazının yazarına, 1979 yılı sonunda aynı gazetede çıkan bir makalemizi bulup, UNESCO Genel Konferansının mevcut olmadığını iddia ettiği Atatürk'le ilgili kararını oradan okumasını mı istiyelim?.. Yoksa gerçeği öğrenmek istiyorsa, UNESCO'nun hem Genel Konferansının, hem de Yürütme Kurulunun kararlarının İngilizce ve Türkçe metinlerini bastırıp, binlercesini dağıtan Mustafa Kemal Derneğinden bir adet edinmesini mi dileyelim?.

Bu kararların tetkikinden ve ifadesinden anlaşılacağı üzere, UNESCO Genel Konferansı, Uluslararası anlayış, işbirliği ve barış yolunda çalışmış üstün kişilerin gelecek kuşaklar için örnek olacakları inancı ile, Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümünün 1981 yılında kutlanacağını hatırlatarak, Mustafa Kemal'i UNESCO'nun ilgilendiği tüm alanlarda olağanüstü bir devrimci olduğunu ilan etmekte ve bütün belirgin hizmet ve niteliklerini anarak, Atatürk'ün kişiliğini ve eserinin çeşitli yönlerini ortaya çıkarmak amacı ile, UNESCO'nun düşünsel ve teknik planda işbirliği yapmasına ve ayrıca Paris'te Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü Uluslararası Simpozyumu düzenlemeye karar vermekte ve ayrıca bu kararların icrası için, 1981-1983 yılları UNESCO'nun Program ve Bütçe Taslağına uygun göreceği her türlü hususu koyması için, Genel Direktörden istemde bulunmaktadır.

UNESCO Genel Konferansı kararı ile sömürgecilik ve emperyalizme karşı en önce açılan savaşılarından birinin ilk lideri olan Atatürk'ün tüm yaşamı boyunca, insanlar arasında hiçbir renk, din veya ırk ayırımı gözetmeden bir uyum ve işbirliği çağının doğacağına olan inancını hatırlayarak eylemleri her zaman barış, uluslararası anlayış ve insan haklarına saygı yönünde gerçekleşen Türkiye Cumhuriyeti Kurucusu Atatürk'ün kişiliğini ve eserinin çeşitli yönlerini ortaya çıkarmayı uygun bulduğunu vurgulamakta, diğer taraftan UNESCO Yürütme Kurulu ise, 1981 Yılında UNESCO Genel Merkezinde toplanacak Simpozyumdan çıkacak sonuçların üye ülkelerin modernleşmesi ve gelişmesi konusunda yapılacak çeşitli çalışmalarda katkıda bulunacağına inandığını ifade etmektedir.

İşte bütün bu beyanlar ve iki ayrı karar, UNESCO'nun Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü karşısındaki tavrını ortaya koymuyor mu? UNESCO Genel Konferansı tavsiye niteliğinde karar alan bir Danışma Organıdır. Buna rağmen UNESCO Atatürk'ün tüm ülkelerin geleceğın kuşaklarına örnek teşkil etmesi gerektiğine inandığı niteliklerini vurgulamış, teknik ve fikrî işbirliğini önererek, ayrıca merkezi Paris'te bir 100. Yıldönümü Simpozyumunun toplanmasına ve burada varılacak sonuçların modernleşme yolundaki ülkelere ışık tutacağına dair karar ve inancını bütün dünyaya ilân etmiştir.

Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümünün kutlanması önerisine bunun diğer ülkelerde de emsal oluşturacağı gerekçesi ile karşı çıkan bir delegeye bir başka delege "Atatürk herhangi bir Devlet Kurucusu ve herhangi bir büyük devlet adamı değildir. Atatürk Atatürk'tür" mealinde cevap vermiş ve yukarıdaki karar UNESCO Genel Konferansınının 150'yi aşan üyesinin oy birliği ile alınmıştır. Hâl böyle iken, yukarıdaki haberlere benzeyen beyanların nereden ve nasıl kaynaklandığını ciddi merak ediyor ve bu durum karşısında UNESCO kararlarının çıktığı zaman, dile getirdiğimiz bir dileği, bugünkü Atatürkçü yönetimin Atatürkçü Milli Eğitim Bakanına bir kere daha tekrarlıyoruz. Bu dileğimiz şudur:

UNESCO'nun Atatürk'ün kişiliğini ve eserlerini en belirgin şekilde vurgulayan bu kararları tüm devlet daireleri ve okul dersanelerine asılmalı ve çocuklarımızın tetkiklerine her zaman açık tutulmalıdır. Mustafa Kemal Atatürk'ün kişilik ve eserlerinin niteliklerini bu kadar veciz bir şekilde vurgulayan bu kararların daha şimdiden

bilinmemesinden ve yeterince duyulmamış olmasından üzüntü duymamak mümkün değildir.

IV

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları arasında yeni çıkan "Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümünde Kemalist Devrim ve İdeolojisi" adlı ve rahmetli dostum Atatürkçü şair Behçet Kemal Çağlar'a ithaf ettiğim kitabımda da belirttiğim gibi, yıllar önce Mustafa Kemal Derneği yerinde bir hareketle, Büyük Atatürk'ün çağdaş dünyanın geleneklerine uygun olarak doğumunda da anmanın lüzumu kararına varmış ve kendi bulgularına göre tesbit ettiği "13 Mart" gününü Ata'nın doğum günü olarak kabul ederek onu her yıl kutlaya gelmiştir. Bizzat Büyük Atatürk'ün de doğum gününü bilmediği gözönünde tutulursa, "13 Mart"ın gerçekten Atatürk'ün doğum günü olup olmadığı tartışılabilir. Ne var ki Atatürk'ün doğumu dünya ve özellikle milletimizin tarihi yönünden çok büyük ve anlamlı bir olay olduğuna göre bu olayı kutlamanın isabetli ve gerekirse "sembolik" bir tarihin tesbiti lüzumu ortadadır.

Vatan kurtarıcısı ve Cumhuriyet kurucusu Büyük Atatürk 1881 yılında doğduğuna göre Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü 1981 de yani sadece bir yıl sonra kutlanacak demektir. Atatürk sadece bir vatan kurtarıcısı ve devlet kurucusu değil, çağımızda milletlerin girişecekleri bağımsızlık ve az gelişmişlikten kurtuluş mücadelesini çok önceden planlayan ve gören bir devlet adamı olduğuna ve az gelişmişlikten kurtuluş metodunu ortaya koyduğuna göre 1981 yılının UNESCO aracılığı ile dünyada "Atatürk Yılı" olarak ilan edilmesi çok yerinde ve hatta "dogal"dır.

Ayrıca Mustafa Kemal'in fikir ve eylemlerine atfedilen "Kemalizm İdeolojisi" Faşizm ve Komünizmden farklı olarak dogmatik ve fanatik bir inanç ve ideoloji değil, fakat hakikat tekelerini reddeden tartışme ve tenkide açık olan "pragmatik" ve "Demokratik bir dünya görüşüdür. Atatürk gibi emsalsiz bir lider yetiştirmiş bir milletin çocuklarının yabancı ve çoğu şimdiden "çağ dışı" olmuş bir takım liderlerin fikirlerinin peşine gitmesi bir "skandal" olur.

Fakat toplumumuzun bu hazin duruma sürüklenmesinde dış propaganda kadar, Kemalizmi Cumhuriyet kuşaklarına yeterince an-

latamamamızın ve benimsetemememizin kabahat payı büyüktür. Kanaatimizce Atatürk'ün 100. doğum Yıldönümünü kutlama çalışmaları her şeyden önce Kemalist İdeolojisinin kapsamını ve totaliter ve dogmatik ideolojilere nazaran çağdaşlık ve üstünlüğünü ortaya koyma amacına yönelmelidir.

Mustafa Kemal'in 1881 yılında doğduğu kesindir. Fakat onun doğum günü aynı kesinlikle bilinmez. 1881 yılında Mustafa Kemal'in doğumunun 100. yıldönümünü kutlanırken bu büyük olay 1981'in esas itibar ile hangi gününde kutlanacak, Atatürk'ü, hiç olmazsa doğumunun 100. Yıldönümünden itibaren, diğer dünya büyükleri gibi doğum gününde coşku ile anmak istediğimiz zaman hangi gün esas alınacaktır?

Bugüne kadar Atatürk'ün doğum günü olarak ortaya atılan iki ayrı tarih "19 Mayıs" ve "13 Mart"tır. 13 Mart tarihi de 19 Mayıs gibi özel bir değer taşır: Mustafa Kemal 13 Mart'ta Harbiye Okuluna girmiştir. Gerçekten Manastır Askeri idadisini 1898'de bitiren Mustafa Kemal, İstanbul'da Harbiye Okuluna girmek üzere 1899'un Mart ayının ilk yarısında Selanik'ten varupa biner. 13 Mart Pazartesi günü Mustafa Kemal İstanbul'dadır. O gün Pangaltıda Harbiye Okuluna giderek kaydını yaptırır. Genç harbiyelinin apolet numarası (1283)dür.

1881 yılının hangi gününde olduğunu matematiksel kesinlikle tesbit edemediğimiz yeni doğan çocuğun kulağına Hafız Ahmet efendi tarafından okunan isim o zaman duyulmamakla birlikte tarih bu ismi memlekete ve dünyaya Çanakkale siperlerinden duyuracaktır.

Kısaca demek istiyoruz ki, Mustafa Kemal tarihteki ortaya çıkışını Harbiye'ye 13 Mart'ta kaydolmakla katıldığı askerlik mesleğine ve bunun sonucu olan "kahraman" ve muzaffer komutanlığına borçludur.

Çanakkale'deki Türk Zaferini tahlil eden Lord Kinross'un da belirttiği gibi, Mustafa Kemal Tabiye bilgisinin temellerini kavradığı kadar askerlerinin ruhunu da anlamıştı.. Böylece Mustafa Kemal ile Mehmetçik biraraya gelerek Gelibolu Yarımadasını kurtarmışlardı. İngiliz resmi tarihçesinin devimi ile: Tek bir tümen komutanının üç ayrı seferde kazandığı başarıların sadece bir savaşın gidişi üzerinde değil, bütün bir seferin akibeti ve hatta bir milletin kaderi üzerinde bu derece derin bir etki bırakması tarihte eşi çok az görülmüş bir olaydır.

Aynı askeri deha kendini Millî Mücadelede Anadolu'da göstermiş ve bu mücadelenin zaferle sonuçlanmasında bir kere daha Mustafa Kemal'le Mehmetçik destanlar yaratmıştır.

V

30 Ağustos 1980 günü TV de saat 17.05 den itibaren gösterilen bir programda 30 Ağustos ve Milli Mücadeleyi yorumlayan mahmur edalı ve sesli bir "Doç. Dr."in içinde yer aldığı TRT Yayın Programına da ters düşerek Milli Mücadelemize "Kurtuluş Savaşı" adını vermenin çok iddialı olduğu, "Direniş Savaşı" denmesi gerektiği görüşünü savunduğunu hayretle izledik.

Sayın yorumcuya göre "Kurtuluş Savaşı" deyimini zaten İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlıklarına kavuşmak için savaş veren sömürge halklarının mücadelesine verilen isimmiş...

Oysa Milli Mücadelenin anlam ve önemini kavramamış ve herşeyden önce bu kutsal savaşın heyecanını duymamış görünen bu yorumcunun bu görüşü gerçeklere tamamen aykırı idi.

Türk İstiklal Savaşı bir taraftan Anadolunun ve Trakyanın düşman işgalinden kurtarılması, diğer taraftan ülkenin Osmanlı İmparatorluğunu müesseselerinden ve hatta geleneklerinden kurtarılması amacı yönünden tek değil, adeta çifte bir "Kurtuluş Savaşı"dır.

Mustafa Kemal Liderliğinde Türk Ulusu Milli Mücadelede sömürgecilik ve Atatürk'le ilgili olarak verdiği "27 Kasım 1978" tarihli kararında vurgulanmış ve Atatürk'ün başlıca niteliklerinden birinin "özellikle Sömürgecilik ve Emperyalizme karşı en önce acilen savaşlardan birinin ilk lideri" bulunmak olduğu belirtilmiştir.

30 Ağustos 1922 de zafer ile sonuçlanan Milli Mücadele dolayısıyla Gazi Mustafa Kemal 4 Ekim 1922 deki tarihi konuşmasında Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Savaşını anlattıktan sonra şunları söylüyor: "...Üç yıldan beridir yolunda çalıştığımız yüce ve kutsal amaç tüm ulusun genel ve ortak çabalı yardımları ile Tanrı'yı şükür gerçekleştiriyor.. Bizi istediklerimizden alıkoyacak ortada hiç bir engel kalmamıştır. Ayrıntılı olarak anlattığım gibi, düşman ordusu tümü ile yok edilmiştir. Yunan, ordusunun en son erinden dahi Anadolu-

muz temizlenmiştir. Kahraman Ordumuzun süngülerinden canlarını kurtaranlar sonsuza dek küçük düşecek bir çabuklukla ancak kaçmışlardır. Bu kaçaklar, asker değil, fakat haydutlar, kıyıcılardır. Biraz önce de söylediğim gibi her geçtikleri yerde savunmasız bir durumda bulunan kadınlarımızı, çocuklarımızı, yaşlılarımızı kesmişler ve yakmışlardır. Bir çok bayındırlı yerlerimizi ateşlere vermişler ve yıkıntıya çevirmişlerdir. Bu kıyımın ve vahşetin etkisini tüm dünya insanlığı ve uygarlığı umarım ki duyacaktır.

...Düşmanın elleri ile yıkılmış ve ulusumuz tarafından her köşesini kurtarmak için seve seve can verilmiş ve çocuklarımızın kanları ile sulanmış olan yurdumuzun çevresinde artık barışın tatlı güneşi gecikmeyecektir.

Arkadaşlar ulusumuz tek bir insan gibi, gösterdiği sarsılmaz birlik ve çaba ile bu başarıyı kazanmıştır.

Ulusumuzun barış işlerinde de barıştan sonraki işlerde de eşit yardım ve çaba ve birlik göstererek bu zaferi tamamlayacağına kuşku yoktur. Bu zafer bize, bir olanak veriyor. Biz bu olanağı ülkemizin ulusumuzun aydın mutlu ve müreffeh geleceği için kullanacağız.”

Bizzat Atatürk'ün bir Bağımsızlık Savaşı olan Milli Mücadeleyi “Kurtuluş Savaşı” anlamına aldığını gösteren bir çok beyanları vardır. 1919'da “ulusun bağımsızlığı tehlikeye girdiği zaman ulus ordularını kendi toplar ve yalnız bir hareket tarzı kabul eder, o da kurtuluş uğrunda sonuna kadar kanını dökmektir. “1922'de de Atatürk “Kurtuluş için, bağımsızlık için önce ve sonra düşman ile, bütün varlığımızla vuruşarak, onu yenmekten başka karar ve çare yoktur ve olamaz” demiştir.

Temennimiz “Atatürk'ün 100. Doğum yılını idrak ettiğimiz bu günlerde TRT'nin Milli Mücadele ve Atatürk ile ilgili konuların işlenmesinde ve yorumcularını seçilmesinde personeline gerekli uyarıları yapması ve direktifleri vermesidir.

VI

Sınırlarımızda Irak-İran Savaşı patlak verdiği zaman bu savaşın nasıl seyredip nasıl biteceğini tahmin etmeğe çalışan ve bu konuda ne düşündüğümü soran bir dostuma, doğrudan doğruya cevap ver-

mek yerine, Büyük Komutan ve Büyük Devlet Adamı Atatürk'ün askerî görüşlerinden bahsetmeyi daha uygun buldum.

Gerçekten Atatürk'ün gerek Büyük Nutkunda, gerekse çeşitli zaman ve yerlerde yaptığı konuşmalarda ve verdiği demeçlerde, askerî görüş ve ilkelerini açıkladığını biliyoruz. Büyük Komutan harbi ve savaşmayı zaruri ve hayatî olmadıkça uygun kabul etmemiştir. O ancak öldürmek isteyenlere karşı ölmemek, özgürlük ve bağımsızlığını korumak için harbi kaçınılmaz kabul ederdi.

Daha 1919'da "Ulusun bağımsızlığı tehlikeye girdiği zaman, ulus ordularını kendi toplar ve yalnız bir hareket tarzı kabul eder. O da kurtuluş uğrunda sonuna kadar kanını dökmek"tir demiştir. "Kurtuluş için, bağımsızlık için düşmala bütün varlığımızla vuruşarak onu yenmekten başka karar ve çare yoktur" diyen Atatürk savaş sebebi konusunda da şunları söylemiştir: "Şu veya bu sebepler için ulusu harbe sürüklemek taraftarı değilim. Harp zarurî ve hayati olmalıdır. Gerçek kanaatim şudur: Ulusumuzu harbe götürünce vicdanımda azap duymamalıyım." "öldüreceğiz" diyenlere karşı "ölmeyeceğiz" diye harbe girebiliriz. Fakat ulusun hayatı tehlikeye girmeyince harp bir cinayettir".

Atatürk 30 Ağustos 1924'de Büyük Zaferin Üçüncü Yıldönümünde Dumlupınar'da yaptığı konuşmada savaşı şöyle tanımlamıştır:

"Harp, muharebe, hele meydan muharebesi yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir, ulusların çarpışmasıdır. Ulusların bütün varlıkları ile bilim ve teknik alandaki seviyeleri ile, başarıları ile, ahlakları ile, kültürleri ile, faziletleri ile kısacası göz ile görülür bütün güçleri ve varlıkları ile, her türlü araçları ve olanakları ile çarpıştığı bir sınav alanıdır. Bu alanda çarpışan ulusların gerçek güçleri ve değerleri ölçülecek demektir. Sonuç yalnız göze görünür güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaktan ve kültürden gelen güçlerin üstünlüğünü ortaya koyar. Bu nedendir ki meydan muharebesinde yenilen taraf ulusça ve ülkece bütün güçlerince ve varlıklarınca yenilmiş, alt edilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne korkunç olabileceğini kestirebilirsiniz. Dağılıp çökme yalnız savaş içindeki orduda kalmaz. Asıl o orduyu çıkaran ulus bu korkunç sonuca uğramış olur. Tarih başlarındaki Haçlılarla hırsını yenemeyen politikacılar elinde bir takım boş ve yersiz isteklere oyuncak olmuş isti-

laci ulusların, istilacı orduların uğradığı bu tür korkunç sonuçlarla dopdoludur.”

İkinci Dünya Savaşında dünya askerî literatüründe ortaya çıkıp işlenen “topyekûn savaş” kavramını Atatürk’ün çok daha önceleri Ekim 1927 de okuduğu “Büyük Nutuk”ta şu şekilde tanımladığını görüyoruz.

“Bilirsiniz ki harp ve muharebe demek iki ulusun yalnız iki ordusunun değil, iki ulusun bütün mevcutları ile ve bütün maddi ve manevi güçleri ile karşı karşıya gelmesi ve birbirleri ile vuruşması demektir. Bu nedenle bütün Türk Ulusunu cephede bulunan ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilendirmeliydim. Ulus fertleri, yalnız, düşman karşısında bulunanları değil, köyde, evinde, tarlasında bulunan herkes silahla vuruşan muharip gibi, kendini görevli duyarak bütün varlıklarını mücadeleye verecekti. Bütün maddi ve manevi varlığını vatan savunmasına vermekte yavaş davranan ve görmezlikten gelen uluslar harp ve muharebeyi ciddiye almış ve başarabileceklerine inanmış sayılmazlar.”

Atatürk 17 Şubat 1923 de İzmir İktisat Kongresini açarken ise şöyle demiştir: “Ulus tüfeksiz, topsuz, araçsız, parasız işe başlayıp dünyanın en güçlü ordularından birini kurabilmiş ve bu ordu daha kuruluş halindeyken Birinci İnönü, İkinci İnönü ve Sakarya Muharebelerini ve sonunda... Kutsal yurdumuzu çiğneyen düşman ordularını son erine kadar yok etmiştir.”

VII

Doğu ve Güney komşularımız olan iki dost ve kardeş ülke İran ve Irak’ın birbirlerini sadece askeri yönden değil ekonomik bakımdan da tahribe yönelik savaş ile ilgili haberleri okuyup resimleri görenlerin, büyük Komutan Mustafa Kemal Atatürk’ün barışseverliğini ve zaruri olmayan savaşları cinayet olarak niteleyen görüşünü hatırlamamalarına imkân yoktur.

Mustafa Kemal’e göre ancak bir ulusun özgürlük ve bağımsızlığı tehlikeye düştüğü zaman silaha başvurulabilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Birinci kuruluş yıldönümü ile ilgili olarak 22 Nisan 1921

tarihli “Hakimiyet’i Milliye” Gazetesinde çıkan bir mülakatında gazetecinin “Paşa Hazretleri, Türk ulusu’nun bütün dünyaya gösterdiği bu temiz ve soylu direnme düşüncesi yüksek kişiliğinizde önce nasıl doğdu?” sorusuna Mustafa Kemal’in verdiği cevap şudur: “Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben ulusumun ve büyük atalarımın en değerli mirası olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım. Çocukluğumdan bu güne kadar aile, özel ve resmi yaşamımın her dönemini yakından tanıyanlarca bu aşkım bilinmektedir. Bence bir ulusta onurun saygınlığın, namusun ve insanlığın varlığı ve kalıcı olabilmesi, kesinlikle o ulusun bağımsız ve özgürlüğüne sahip olması ile ayakta durur... Ben yaşayabilmek için kesinlikle bağımsızlık bence bir yaşam sorunudur. Ulus ve ülkenin çıkarları gerektirdiği zaman insanlığı oluşturan uluslardan herbiri ile, uygarlık gereği olan dostluk ve politik ilişkilerini büyük bir duyarlılıkla değerlendiririm. Ancak benim ulusumu esir etmek isteyen herhangi bir ulusun da, bu isteğinden vazgeçinceye kadar uzlaşmaz düşmanıyım”.

5 Ağustos 1921’de kendisine Başkomutanlık verilmesini öngören kanun ile ilgili olarak Mustafa Kemal şunları söylüyor: “Efendiler yoksul ulusumuzu tutsak etmek isteyen düşmanları, Tanrının yardımı ile kesin olarak yenilgiye uğratacağımıza dair güven ve inancım bir dakika olsun sarsılmamıştır. Bu dakikada bu inancımı yüksek heyetinize karşı, tüm ulusa karşı ve tüm dünyaya karşı açıklarım”.

Sakarya Meydan Savaşı’nın kazanılması üzerine de, 19 Eylül 1921’de Başkomutan Mustafa Kemal TBMM’de şunları söylüyor: “Haklarımızı sağlayıncaya kadar silahımızı elden bırakamayız. Ancak bundan bizim aşırı savaş yanlısı olduğumuz sanılmasın. Böyle bir anlayış kadar büyük haksızlık olamaz. Biz tam tersine herkesle barış yapmak istiyoruz. Barış yolu ile haklarımızı almak için her yola baş vurduk... Biz döğüşçü değiliz, barışçıyız. Bir an önce barışın kurulmasını görmek ve ona yardım etmek isteriz... Yüce Heyetinizin başkanı olarak bildirmeliyim ki, biz savaş değil, barış istiyoruz. Barış yapmaya hazırız... Eğer Yunan ordusunun bizi haklı olan davamızdan vazgeçireceği düşünülüyorsa imkansızdır.”

Yine Atatürk 18 Nisan 1922’de TBMM’de şöyle diyor: “Arkadaşlar yüce meclisinizin, bilinen güçlükler içinde yaratmayı başardığı ordular, gerçekte Viyana Surlarına dayanan eski Osmanlı Orduların-

dan biri değildir. Ancak kendisinde bulunan yüksek insancıl ülkü bakımından, onlardan daha üstün nitelikte ve değerinde bir çelik parçasıdır. TBMM hükümetinin ordusu topraklar ele geçirmek, ya da devletler yıkmak, devlet kurmak için şunun bunun elinde ihtiras aracı olmaktan arınmıştır”

30 Ağustos 1922’de Büyük Zafer’in kazanılması üzerine Mustafa Kemal İngiliz gazetesi “Daily Mail”in İzmir’deki muhabirine 26 Eylül 1922’de şu demeci verir: “Artık muharebenin sürdürülmesine neden kalmamıştır. Ben gerçek biçimde barış isterim. Son taarruzu yapmaya isteğim yoktu. Fakat Yunanlıları Anadolu’dan kovmak için başka çıkar yol bulamadım... Zaferde gösterdiğimiz ölçülülük, Yunanlıların yıkıcılıkları ile çelişmektedir. İngiliz Ulusu’nun artık Türkiye ile ticaret ve dostluk ilişkilerine gireceğine güveniyorum.”

4 Ekim 1922’de Mustafa Kemal Meclis Kürsüsü’nden şunları söylüyor: “...Geçen yıl Ağustosun beşinci günü, bu kürsüden, beni Başkomutan atamış olduğunuz zaman teşekkürlerimi sunarken demiştim ki “Ülkemizi çiğnemek üzere ülkemize giren Yunan ordusu’nu kutsal Ocağımızda boğacağız” bu sözümde yanılmamış olduğumu olaylar kanıtladı sanırım. Gerçekten Yunan ordusu kutsal toprağımızda tümü ile boğulmuştur... Arkadaşlar ulusumuz tek bir adam gibi gösterdiği sarsılmaz birlik ve çaba ile bu başarıyı kazanmıştır. Ulusumuz barış işlerinde de, barıştan sonraki işlerde de, eşit yardım ve çaba ve birliği göstererek, bu zaferi tamamlayacağına kuşkusuz yoktur. Bu zafer bize bir imkân veriyor biz bu imkânı ülkemizin, ulusumuzun aydın, mutlu ve müreffeh geleceği için kullanacağız.”

CHP’nin 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında toplanan İkinci Büyük Kongresi’nde verdiği Büyük nutukta Mustafa Kemal şöyle diyor: “İslâmcılık, Turancılık, Politikasının başarılı olduğuna ve dünyada uygulama alanı bulabildiğine tarihte rastlanmamaktadır... Dünyanın bugünkü genel koşulları ve çağların beyinlerde ve karakterlerde biriktirdiği gerçekler karşısında hayal kurmak kadar büyük hata olmaz. Tarihin sözü budur, bilimin, aklın, mantığın sözleri böyledir... Ulusa anlattım ki bütün Müslümanları içine alan bir devlet kurmak ödevi ile yükümlü olarak tasarlanan bir Halifenin görevini yapabilmesi için Türk Devleti ve onun bir avuç insanı, Halifenin buyruğuna bağlı tutulamaz... Ulusumuz yüzlerce yıl bu boş görüşten hareket ettirildi. Ancak ne oldu? Her gittiği yerde milyonlarca insan

bıraktı. Yemen ölllerinde kavrulup yok olan Anadolu evlatlarının sayısını biliyor musunuz? dedim. Yeni Türkiye'nin ve Yeni Türk halkının artık kendi yaşam ve mutluluğundan başka düşünecek bir şeyi yoktur.

Nihayet Mustafa Kemal 1 Kasım 1930'da TBMM'yi açarken şunları söylüyor: Dış Pilitikamızda barış ve ilişkiler amacı içtenlikle izlenmektedir. Umarım ki uluslararası ilişkilerde, dostluklara gerçekten bağlı olan ve hiç bir ulusun karşısında bulunmayan açık ve sağlıklı tutumumuz gittikçe daha iyi anlaşılacaktır.

VIII

Atatürk biyografisi "Tek Adam"ın başarılı yazarı merhum Şevket Süreyya Aydemir'in de söylediği gibi. Mustafa Kemal'in zuhuru Çanakkale Savaşları, kadar tayin edici bir merhaledir. Mustafa Kemal'in zuhuru Çanakkale Muharebeleri ile başlar. "Tek Adam" kendi ham maddesini kendinde, asıl Çanakkale Muharebelerinde buldu. Bu ham madde; İrade, karar gücü, dayanma gücü, kararlarında isabet, nefesine inanış ve gerektiği anda sorumluluktan kaçmamak vasıflarıdır. O, bunları orada denedi ve yoğurdu. Bu yoğuruş bu kadar kanlı olsa da..

O zamanlar Sofya Ataşemiliteri olan Mustafa Kemal'in Dünya Savaşına katılmamıza karşı olduğunu biliyoruz. Fakat kendisi gibi düşünmeyenleri, günün birinde eleştirmek için olduğu yerde kalmak onun yaradılışına uymuyordu. Orduda ısrarla görev istedi ve sonunda 3. Kolordu için Tekirdağ'ında kurulmasına çalışılan 19. Tümenine 20 Ocak 1915'de Komutan atandı. Bu, Yarbay olan bir subay için onur verici bir görevdi. Mustafa Kemal Çanakkale Destanını yaratan 19. Tümeni, göreve 2 Şubat 1915 te başlayarak Tekirdağ'da hazırladı.

İngiltere ve özellikle Deniz Bakanları Churchill, Ruslara Türk Boğazlarından yardım sağlanması için Çanakkale'de bir cephe açılması girişiminde bulunmuş, fakat 18 Mart 1915 Deniz Savaşı, 360 tonluk Nusret Mayın gemisinin karanlık limana döşediği 26 Mayısın, kıyı topçumuzla gezgin bataryalarımızın korumaları ve savaşmaları sonucunda, düşman donanmasından üç zırhlı batırılarak, üç zırhlı da

savaş dışı çıkarılarak zaferimizle sonuçlanmış, o sıralarda Maydos (Eceabat) bölgesi Komutanı olan Mustafa Kemal, bu zaferi sahilden izleyerek, kara savaşı için azim ve inancını bilemiştir.

İngilizler 18 Mart yenilgisi üzerine, donanmalarını, karadan çıkarma ile destekleme kararını aldılar. 25 Nisan sabahı Müttefik Kuvvetleri Mustafa Kemal'in önceden tahmin etmiş olduğu yerden çıkarma yapmaya başladılar. 109 savaş, 308 Taşıma Gemisi ve özel çıkarma taşıtı ile yapılan bu çıkarma karşısında ve kalabalık bir düşmanın önünde çekilen bir küme Türk askeri ve Conk Bayırına doğru yollanan at üstündeki Mustafa Kemal arasında şu "Tarihi konuşma" cereyan eder. "neden kaçıyorsunuz. Düşman geliyor ve cephanemiz kalmadı. Düşmandan kaçılmaz, süngüleriniz var ya."

Askerlerin süngü takıp yere yatmalarını emreden Mustafa Kemal'in bu müdahalesi karşısında düşman da yere yatar. Anzakların bu tereddüdünden faydalanan Mustafa Kemal 57. Alayı, kendisi atı ile en önde olmak üzere, doğrucu savaşa sürüyor, verdiği bir günlük emirde, "Size ben taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum" diyordu.

Düşmanı deniz kıyısına kadar süren ve fakat yorguluktan bitkin halde bulunan "Mehmetcik'e Mustafa Kemal, "Karşımızdaki düşmanı hepimizin ölümü pahasına da olsa, denize dökmek zorundayız" diyor, öleceklerini bilen ve fakat yine de yılmayan erler, ellerinde Kuranlar ve dudaklarında Tanrı'nın adı olduğu halde saldırıyorlardı. Mustafa Kemal Türk askerinin bu iman gücünü keşfetmişti.

İngiliz topları da Türklere karşılık veriyor Mustafa Kemal'in deyişi ile "Conk Bayırını cehenneme çeviren bir mermi yağmuruna tutuyorlardı. "O ilk hücumun kahramanlarından pek azı kalmıştı. Sırtlar ceset doluydu. Bir çoğu hâlâ hücum emri beklercesine tüfeklerine sımsıkı sarılmış olarak ölmüşlerdi. Komutanlardan biri Mustafa Kemal'e "Kuvvetleriniz nerede?" diye sorunca "işte bu yatan ölümler cevabını almıştı. Mustafa Kemal korkusuzca ateş altında durarak, emirler veriyordu. Bir ara bir şarapnel parçası göğsüne isabet etti. Yaverlerden biri "Vuruldunuz" diye bağırınca Mustafa Kemal yaverin ağzını kapayarak, "Yok öyle şey" diye cevap verdi. Şarapnel parçası göğüs cebine çarparak cebin içindeki saati parçalamış ve göğsünde sadece büyükçe bir kan çukuru bırakmıştı.

Mustafa Kemal sonradan “Conk Bayırı ve “Anafartalar” çarpışmalarını tarihin en çetin savaşları olarak niteledi. Biri Çanakkale’ye neden büyük bir anıt dikilmediğini sorduğu zaman, “En büyük anıt Mehmetçiliğin kendisidir” diye cevap verdi. Bu yerlerin Türkiye sınırları içinde kalması onun sayesinde.” dedi.

İngiliz Savaş Kabinesi, 7 Kasım 1915’de Çanakkale’yi boşaltma kararı vermişti. Düşman Aralık 1915’te Anafartalar-Arıburnu, Ocak 1916’da da Settülbahir Bölgelerinden çekildi. Mustafa Kemal hem dahiliğinin ışığını yakmış, hem de yurdunun ve ordusunun onurunu kurtarmıştı. Gerçekten Mustafa Kemal Çanakkale savunmasının ruhuuydu. Ne var ki, “Harp Mecmuasının birinin kapağına konulacak resmini bile Harbiye Nazırı Enver Paşa baskıdan geri aldırdı. Buna rağmen, Mustafa Kemal’in başarısı memleketin her tarafına yayılmış, şöhreti, bütün vatani tutmuştu.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında, Mehmetcik anıtının başında şehitleri anmak için Çanakkale’ye giden Bakanlardan birine Atatürk, “Çanakkale’de yalnız bizim şehitlerimiz yok. Kahraman düşman savaşçıları da saygı ile anacaksınız” der ve bizzat kendisinin hazırladığı nutuk metninde şunları yazar: “Bu memlekette kanlarını döken kahramanlar!... Burada bir dost memleketin toprağındasınız. Huzur içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar, gözyaşlarınızı dindiriniz, evlatlarınız bizim bağrımızdadır, huzur içindedirler. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.”

Bu nutuk yabancı basında duyulur duyulmaz, aylarca özellikle Avustralya ve Yeni Zelanda’dan sevgi ve minnet mektupları yağmıştı.

IX

Bilidiği gibi, Kemalizmin başlıca hedefi, yeni ve modern bir devlet ve toplum yaratmaktır. Bu hedefe ulaşmada kullanılan yöntemin tümüne “Modernleşme” veya “Çağdaşlaşma” diyoruz. Böyle bir atılımda ise, öğretmen ordusunun yer ve önemi kendiliğinden anlaşılır.

Nitekim Mustafa Kemal’in Büyük Zaferini kutlamak üzere İstanbul’dan Bursa’ya giden öğretmenlere, daha 27 Ekim 1922 günü

Bursa'daki Şark Tiyatrosunda yaptığı konuşmada özetle şunları söylediğini biliyoruz:

“İsterdim ki, çocuk olayım ve sizin aydınlık saçan öğrenim döneminizde bulunayım. O zaman milletim için daha yararlı olurdum. Fakat gerçekleşme imkanı bulunmayan bu arzumun yerine başka bir istekte bulunacağım: Bugünün çocuklarını yetiştiriniz. Onları ülkeye, ulusa yararlı üyeler yapınız. Bunu sizden istiyorum ve rica ediyorum.. Bilirsiniz ki milletimiz büyük bir felaket geçirdi. Devletimiz bir yok olma tehlikesi ile karşılaştı. Varlığımız aleyhine birçok cinayetler işlendi. Çok çalıştık, bu güne ait başarıları elde ettik.

...Fakat bugün varmış olduğumuz nokta, hakiki kurtuluş noktası değildir. Bir ulusun felakete uğraması demek, o ulusun hasta, hastalıklı olması demektir. Bundan dolayı kurtuluş toplumdaki hastalığı bulmak ve iyileştirmekle olur. Yoksa aksine hastalık sürekli olur ve iyileşemez hâle gelir.

...Fikirler, anlamsız, mantıksız safsatalarla dolu olursa, o fikirler hastalıklıdır. Bunun gibi toplum hayatı akıl ve mantıktan yoksun, yararsız ve zararlı bir takım inan ve geleneklerle dolu olursa, felçli olur. İlk olarak fikir ve toplum kuvvetlerinin kaynaklarını temizlemekten başlamak gereklidir. Ülkeyi, ulusu kurtarmak isteyenler için hamiyet, iyi niyet, fedakarlık çok önemli ve gerekli olan niteliklerdendir. Fakat bir toplumdaki hastalığı görmek, onu iyi etmek toplumu yüzyılın gereklerine göre yükseltmek için bu yetenekler yeterli değildir. Bu niteliklerin yanında bilim ve teknik (Fen) lazımdır. Bilim ve teknik girişimlerinin faaliyet merkezleri ise okuldur... Okul genç dimağlara insanlığa saygıyı, ulus ve ülkeyi sevmeyi, bağımsızlık onurunu öğretir... Kadın ve erkek öğretmenlerimiz, şairlerimiz, edebiyatçılarımız, yazarlarımız sürekli olarak ulusa felaket günlerini ve onun gerçek sebeplerini açık ve kesin olarak anlatacaklar ve okutacaklar.. Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan uluslar zayıftır, hastalıklıdır. Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz öğretimin sınırı ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz. 1 — Ulusuna, 2 — Türkiye Devletine, 3 — Türkiye Büyük Millet Meclisine düşman olanlarla mücadele nedenleri ve araçları ile cihazlanmış olmayan uluslar için kalim hakkı yoktur. Mücadele gereklidir. Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın, zaferi için yalnız ortam hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacak ve sürdüreceksiniz ve mutlaka başarılı olacaksınız..

Bilindiği gibi Atatürk öğretim sorunlarına çok önem verir, “Ulusları kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir” derdi. 22 Eylül 1924 günü Samsun’da öğretmenlerle yaptığı bir diğer ve çok önemli konuşmada Atatürk şu sözleri söylüyordu. “Dünyada herşey için uygarlık için, başarı için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. Belirtmeliyim ki ilk aşı, ana baba kucağından sonra okuldaki yetiştiricilerin dilinden, eğitiminden alınır. Bunun sonradan gelişebilmesi, ulusa ve yurda yararlı olabilecek güven ve yeteneğe ulaşabilmesi, ulusa ve yurda duyulacak derin ve sıcak ilgiyi diri tutacak düşünceler ve duygularla beslenmesine bağlıdır. Bir insanın yurduna ve ulusuna yararlı olmasını istediği bir işe başlarken, aklına ilk gelmesi gereken düşünce: Ulusun gerçek eğilimine bunun uyup uymadığını hesaba katmak olmalıdır. İşte bunun içindir ki, esin kaynağı, güç kaynağı ulusun kendisidir diyorum.

...Eğitimidir ki, ulusu ya özgür, bağımsız, ünlü ve yüce bir toplum halinde yaşatır ya da onu tutsaklığa ve yoksulluğa sürükler. Eğitim sözüne herkes kendine göre kendi amacına uygun bir anlam verebilir. Söz derinleşince eğitimin erekleri, amaçları değişir. Dinsel eğitim, ulusal eğitim, uluslararası eğitim vardır. Bütün bu eğitimlerin erekleri, amaçları da başka başkadır. Ben burada yalnız Yeni Türkiye Cumhuriyetinin yeni kuşaklara vereceği eğitimin, ulusal eğitim olduğunu bütün kesinliği ile belirttikten sonra, ötekilerin üzerinde durmayacağım bile.. Ulusal eğitim ile geliştirilen, olgunlaştırılan bu kafaları bir yandan da paslandırıcı, uyuşturucu, gereksiz, saçma sapan, inanışlar ve düşüncelerle doldurmaktan da özenle sakınmak gerekir.

30 Ağustos 1924 günü Atatürk Dumlupınar’da yaptığı konuşmada, ise şöyle diyordu: Bir ulusun ruhu ele geçirilmedikçe, bir ulusun yüce istemi gevşeyip kırılmadıkça o ulusa boyunduruk vurulamaz. Yüzyılların doğurduğu bu ulusal inanışa, güçlü ve sürekli bu ulusal dayanışa hiç bir güç karşı duramaz.

Yurt artık bayındırlık istiyor, varlık ve genlik istiyor. Bilgi ve teknik, yüksek uygarlık, özgür düşünce, anlayış istiyor. Şeref, namus, bağımsızlık ve gerçek varlık, yurdun bu isteklerini bütünü ile ve olanca hızı ile yerine getirmek için artsız, arasız çalışmamızı istiyor. Türkiye’de, Türk’ten başka bir şey düşünmemek, ancak bu davranışlardır ki, her türlü esneklik ve mutluluk ereklerine ulaşabiliriz. Ulusumuzun ereği, ulusumuzun ülküsü, bugünkü ileri dünya içinde tam anlamı ile uygar bir toplum olmaktır.”